

MAUCH, CHRISTOF, TRISCHLER, HELMUTH, UR. »MAKING TRACKS: HUMAN NAD ENVIRONMENTAL HISTORIES.« RCC PERSPECTIVES. 2013/5

Suočivši se, početkom diplomskoga studija, s veoma nepoznatim područjem kao što je ekohistorija, zapitao sam se što bi pojedince moglo voditi ka ovome naizgled apstraktnome području, odnosno, kakav interes treba postojati da se pristupi radu unutar ekohistorije. Kako je vrijeme odmicalo i kako sam bivao sve upoznatiji sa različitim temama ekohistorije, shvatio sam da je to područje bliže nama no što shvaćamo. Pod *nama* ne mislim samo na povjesničare i studente povijesti, već na sve one koji su, u barem jednome trenutku, razmišljali o prirodi i propitivali vlastiti odnos s njom (a gotovo sam siguran da ne postoji osoba koja o tome nije razmišljala).

No, jedno je razmišljati o prirodi, a drugo je proučavati i pisati ekohistoriju. Broj časopisa Rachel Carson Centra pod naslovom *Making Tracks: Human and Environmental Histories* iznosi eseje ili bolje rečeno *priče* različitih znanstvenika koji se bave ekohistorijom i sebe smatraju povjesničarima okoliša (*environmental historians*). Znanstvenici poput Grace Korskens, Claudie Leal, Donald Worster, Sherry Johnson, Sarah Cameron, Frank Zelko itd. pišu o vlastitim aspiracijama prema ekohistoriji te o trenutcima života u kojima su shvatili neizmjernu ljubav prema okolišu te vlastite idole i utjecaje koji su zaslužni za njihovo usmjerenje prema ekohistoriji. Zanimljivo je za primijetiti kako pretežito svi autori interes prema prirodi nose još iz djetinjstva te priznaju kako je upravo taj period zaslužan za oblikovanje njihovih znanstvenih karijera. Šetnje prirodom, odrastanje uz prirodna bogatstva te odgoj u kojemu se njegovala svijest o okolišu, jedni su od mnogih faktora koje su autori naveli kao utjecaje.

Broj časopisa je formuliran prema različitim temama. Osim početnoga poglavlja *A Sence of Place*, o čijem sam sadržaju govorio u gornjemu paragrafu, imamo i poglavlja *Journeys around the Globe*, *Voicing the Politics in Nature*, *Finding Environmental History* i završno poglavlje *Crossing Disciplinary Frontiers*. Sadržaj časopisa savršeno navodi multidisciplinarne i interdisciplinarne značajke ekohistorije, putem životnih priča različitih znanstvenika. Drugo poglavlje sadrži iskaze različitih autora iz zemalja diljem svijeta, čime se prikazuje težnja za prikazivanjem globalnih značajki ekohistorije. Tu ćemo susresti autore od Japana do SAD-a i usporediti njihove iskaze o aspiracijama i temama zbog kojih se oni bave ekohistorijom. Često se ekohistorija navodi i kao područje kojemu su pristupili kako bi nadopunili vlastiti rad unutar drugih područja. Ekohistorija se pokazala kao platforma na kojoj su druge znanosti mogle ispuniti vlastite ciljeve i obogatiti se za jednu novu dimenziju. Od tehničkih do drugih humanističkih znanosti, ekohistorija je prožela sve discipline te ih u jednu ruku povezala i obogatila.

U središnjem poglavlju, *Voicing the Politics in Nature*, autori predstavljaju drugačiji pogled na ekohistoriju. Izražajna je reprezentacija socijalnih elemenata nekoga društva te ga veže uz okolišne odrednice ili druge događaje nastale ljudskom rukom. U navedenom poglavlju se navode iskustva Melanie Arndt u Bjelorusiji, gdje je proučavala utjecaj Černobilske katastrofe na okoliš ali i percepciju društva na nemile događaje. Također se spominju različiti primjeri kao što su društveni aktivizam rezultiran nepromišljenim i nesmotrenim političkim vodstvom (upotreba kemikalija na prirodu i ljude) te utjecaji političke i kulturne ostavštine u nerazvijenim zemljama (npr. utjecaj kolonijalizma i kulture u Africi).

Sljedeće poglavlje karakterizira intenzivna interakcija između prirode i tehnoloških pojava, kao i pokušaji da se unutar naizgled ne-prirodnog svijeta nađu karakteristike ekohistorije. Pored svih eseja ovoga poglavlja, unutar kojih se nalaze teme kao što su povezivanje čovjeka i prirode preko obrade zemlje, promišljanje odnosa prema prijevoznim sredstavima pa sve do međuodnosa hidroelektričnih brani i prirode, posebno bih istaknuo esej Timothy-a LeCain-a *The Neo-Materialist Flip*. Potonji me rad najviše zainteresirao zbog problematike koju autor postavlja: kada i zašto su ljudi i tehnologija zapostavili prirodu i ovladali njome? Iako se u tekstu ne nazire direktan, odnosno, konkretan odgovor, bitno je za naglasiti kako je interdisciplinarni pristup s ekohistorijom nužan kako bi se što temeljitije došlo do zaključka.

Prethodna teza je u jednu ruku i zaključna teza posljednjega skupa eseja ovoga časopisa. *Crossing Disciplinary Frontiers* navodi eseje autora koji su ekohistoriju otkrili kako bi vlastite radove osvježili i poboljšali. Iz eseja se primjećuje ključan faktor koji je ujedno i najveća vrijednosti ekohistorije: znanstvenici različitih disciplina mogu koristiti metode ekohistorije kako bi unutar svojih disciplina otvorili nova

pitanja i odgovore, ali i kako bi ekohistoriji omogućili novu perspektivu. Interakcija između ekohistorije i ostalih disciplina je obostrana, stoga je omogućen napredak u svim poljima istraživanja.

Osim navedenih tema, autori navode i vlastita iskustva iz Rachel Carson Centra u Munchenu. Upravo je rad u RCC omogućio znansvenicima da se suoče i otkriju različite načine kako poboljšati vlastite radove. Suradnja sa različitim stručnjacima je, prema navodima autora, nezaboravno iskustvo; međusobni savjeti i razgovori su svima na RCCu uvelike pomogli kako bi ispunili vlastite znanstvene zadatke.

Domagoj SKELIN

BLACKBOURN, DAVID, »THE CULTURE AND POLITICS OF ENERGY IN GERMANY: A HISTORICAL PERSPECTIVE«, RCC PERSPECTIVES. 2013/4

Što pokreće svijet? To je teško pitanje, čiji odgovor ovisi o različitim faktorima, a na kraju krajeva ovisi i o osobi koja se suoči s navedenim problemom. Svatko percipira svijet oko sebe na sebi svojstven način. Percepcija svijeta je ujedno i glavni faktor koji vodi pojedince, a potom i civilizacije, prema budućnosti. Dakle, kako ići prema budućnosti, odnosno, kako ju *postići*? Mnoge opcije ulaze u obzir, ali svi su aspekti u jednu ruku povezani i ovise o percepciji *energije*. Težnja za energijom i energetske resursima prožima ljudsku povijest od početka civilizacija do današnjih dana. Napretkom civilizacije, ljudska ovisnost o energiji postala je sve veća, a izostanak energije u modernome svijetu je postao nezamisliv. Članak Davida Blackbourna, povjesničar specijaliziran za tematiku njemačke energetske politike, napravljen prema govoru koji je potonji održao u Rachel Carson Centru, pokušava objasniti i obrazložiti njemački odnos prema energiji kroz povijest, točnije, odnos prema energiji i energetske resursima koji su pokretali industriju te prikazuje kakav je utjecaj imala na današnju energetske politiku Njemačke.

Autor započinje tvrdnjom kako je potreba za energijom i resursima pojava koja nije direktno proizašla iz industrijske revolucije, već je ona prisutna dugo u ljudskoj povijesti. Kao primjere toga navodi korištenje vatre i pripitomljavanje životinja još iz vremena prije razvitka većih civilizacija. No, pitanje je kakva je bila percepcija energije onoga svijeta, a kakva čovječastva ranonovovjekovnog i modernoga svijeta. Naravno, usporedba je nemoguća i u ovome slučaju nebitna, ali je bitno za naglasiti jednu zajedničku karakteristiku svim periodima ljudske civilizacije: kako je rasla ljudska potreba za vatrom (*energijom*) raslo je i nezadovoljstvo prema dobivenoj količini istoga. Za zadovoljavanje potreba i sve razvijenije ekonomske slike svijeta, ljudi predindustrijske, a potom i industrijske, Njemačke trebali su dobivati sve veće i veće količine energije koja bi omogućila masovnu proizvodnju i samim time ekonomski napredak. Iskorištavanje jednog resursa (kao što je npr drvo korišteno za dobivanje vatre) je vodilo ka nedostatku istoga te je vremenom rasla svijest o uvjetima, odnosno okolišu, oko kojega se jedna kulturna i ekonomija razvijala.

Industrijska revolucija je predstavljala logičan slijed gospodarskoga razvoja. Kao što se transformirala dotadašnja privreda, transformirala se i ljudska potreba prema resursima. Ugljen se predstavio kao veći i trajniji izvor energije; dovoljno moćan, i na prvi pogled nepresušan izvor, koji je zadovoljavao potrebe novoga industrijskoga doba. Autor prijelaz na ugljen pokušava problematizirati pitanjem: je li ono doista bilo nužno ili su razlozi više socijalno - političkoga karaktera? Autor se osvrće prema navodima Joackima Radkau-a da u Njemačkoj nije postojala direktna prijetnja od nedostatka drveta, već su rasle potrebe za istim; šume su u tome trenutku imale izrazito profitabilni potencijal stoga je rasla potreba da se poveća kontrola i vlasništvo nad njima. Problem je nastao zbog nepostojanja sistema raspodjele i pravila o kontroli šuma pa je prijelaz i korištenje ugljena, kao tek *otkrivenog* resursa, bilo institucionalno jednostavnije i jasnije. Ugljen je bio prihvaćen i od strane znansvenika i od strane javnosti i predstavljao je novo doba, doba napretka i gospodarskoga rasta. No, kao i u slučaju s drvetom, ugljen je sve više ulazio u upotrebu te se ponovno postavljalo pitanje koliko i do kojega će trenutka on biti u opskrbi. Pojavila se skepsa o *nepresušnom* izvoru ugljena, a obilate količine korištenoga ugljena dodatno su pojačale zabrinutost o količini koja je ostala.

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Volumen X. / Broj 10
Zagreb - Samobor 2014.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb
tel.: +385/1/4092-148, fax: +385/1/4092-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Međunarodni istraživački projekti: »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« (voditelj prof. dr. sc. Drago Roksandić) i Triplex Confinium - »Hrvatska riječna višegraničja« (voditeljica: prof. dr. Nataša Štefanec) Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (Zagreb), Daniel Barić (Le Havre-Pariz, Francuska), Slaven Bertoša (Pula), Zrinka Blažević (Zagreb), Tatjana Buklijaš (Auckland, New Zealand), Goran Đurđević (Požega), Josip Faričić (Zadar), Borna Fürst Bjeliš (Zagreb), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb), Paul Hirt (Tempe, SAD), Andrej Hožjan (Maribor, Slovenija), Halil Inalcik (Ankara, Turska), Egidio Ivetic (Padova, Italija), Silvije Jerčinović (Križevci), Karl Kaser (Graz, Austrija), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb), Christof Mauch (München, Njemačka), Kristina Milković (Zagreb), Ivan Mirnik (Zagreb), Mirjana Morosini Dominick (Washington D.C., SAD), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Zagreb), Hrvoje Petrić (Zagreb), Lajos Rácz (Szeged, Mađarska), Gordan Ravančić (Zagreb), Marko Šarić (Zagreb), Mladen Tomorad (Zagreb), Jaroslav Vencalek (Ostrava, Češka), Milan Vrbanus (Slavonski Brod, Zagreb), Frank Zelko (Burlington, VT, SAD), Zlata Živaković Kerže (Osijek), Ivana Žebec Šilj (Zagreb)

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN 1849-0190 (Online)

ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2014.

Adresa uredništva / Mailing adresss:

Hrvoje Petrić (urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH i Koprivničko-križevačke županije

Na naslovnici / Cover:

Idrija prema Valvasorovoj Topografiji Kranjske iz 1679.

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT - AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA